

20. 1649, 13
THEOREMATA MEDICA

QUE

DEI GRATIA FAVENTE

AUTORITATE GRATIOSI
MEDICORUM ORDINIS
IN ILLUSTRIS UNIVERSI-
TATE JENENSI

PUBLICÆ DISPUTATIONI PROPO-
NUNTUR.

PRÆSIDE

JOANNE VOLCKIO
GOTHANO PHILOS. MEDIC. D.

RESPONDENTE

M. CASPARO POSNERO
GERANO.

HORIS LOCOQ; CONSTETIS.

XXVI. SEPTEMBRIS.

ANNO CHRISTI MDCLXIV.

J E N Æ

Excudebat CHRISTIANUS LAURENTIUS
Kempff

THEOREMATA MEDICA

QUE

DE GRATIA FERVENT

AUTORITATE GRATIOSI

MEDICORUM ORDINIS

IN ILLUSTRIS UNIVERSI-

TATE JENENSIS

RECTORIS DIGNITATE PROPE-

RIORIS

PRÆSIDIS

IOHANNIS VOLCKII

GOTTHARDI PHILOSOPHI MEDICI D.

PRÆFATIONIS

M. CASPARO ROSNERO

GERMANO

Habes Boocæ Consuetud.

xxvii. s. c. c. c. c.

Anno Christi 1600.

IN ILLUSTRIS UNIVERSITATE JENENSIS

P. B. N. A.

Excusavit Christianus Lauerlingius

Amplius

ΘΕΟΣ! ΘΕΟΣ!

THEOREMA. I.

MEDICINA, Gratosum DEI donum, in-
dividuis generis humani ex labe peccati labili-
bus & quotidie ad interitum ob connatam pra-
vitatem, spontaneam lasciviam & ignorantiam
affectatam approximantibus, data est, ne decre-
scant citius, & aberrent longius metâ, ob quam,
à sapientissimo Creatore in hoc universi Theatrum introducta
sunt.

THEOR. II. Hæc cum primordiis hujus mundi cæpit: Et
cum nondum in tantum nequitia surrexerat nec tam latè se-
sparserat, poterant vitiis simplicibus obstare remedia simplicia,
quæ quivis observabant, & ratione servabant edocti. Sic *Assyrii*
ægrotos in vias ponebant & lege cavebant, ut singulorum mor-
borum medelas propalarent. *Græci* eas in æde *Æsculapii* & *Apollini*
& morborum sacris locis sacras faciebant, ut publicè inno-
tescerent. Nunc ab aureo seculo ad ferreum, & in hoc, ubi tam-
nullo ægrotamus genere quàm vivimus, necesse est operosiora
esse munimenta, quantò valentiora sunt, quibus petimur. Ne-
cessitas igitur terfa cœgit ingenia, ut omni seculo cogitando &
operando armare se cæperint multis generibus multis rationi-
bus & observationibus adversus non singulares, sed inexplicabi-
les, diversos, multiformes morbos, & sæpè, DEI auxilio, tanquam
novi *sisyphi* robustis vinculis mortem ligaverunt, donec *Mars*
mortem liberavit.

THEOR. III. Hoc verò dolemus meritò cum Magnifico
Anglo *Verulamio*, quod, si quis in omnem illam librorum varietate-
tatem, quâ inter scientias & artes & nostra Medicina exultat, di-
ligentiùs introspeciat: ubique inveniet ejusdem rei repetitiones
infinitas, tractandi modis diversas, inventione præoccupatas; ut
omnia primò intuitu numerosa, factò examine pauca reperian-
tur, si mittamus sine re tumida, Philologa & critica puerilia; ut

ita Medicina magis fuerit ostentata quam elaborata: etiam magis elaborata quam amplificata, cum labores in eam infuturi potius in circulo quam in progressu se exercuerint, plura à scriptoribus iterata, addita pauca. Superiori seculò proximò & hoc nostrò nonnulli quaedam nova adducere conati sunt, & licet *Parnacellus* cum suis asseclis chemicis superbè primatum affectaverit, non tamen planè absurdus autor fuit aliis considerationum liberiorum; ne alia dicamus Germaniæ, Angliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgii, vel etiam orientis plagæ lumina, *Fuchsius*, *Fernelius*, *Jonbertus*, *Rorarius*, *Bacchanellus*, *Arniseus*, *Scherbins*, *Hoffmannus* Altorfinus P. noster civis, *Sennertus*, *Fabritius* & ille *Hildanus*. *Riolanus*, *Spigelius*, *Fludd*. *Asellius*, *Harvejus*, *Sanctorius* *Jasolinus*, illustres & nobiles *Verulamius*, & *Cartesius*, *Parisanus*, *Primorosius*, *Weslingus* M. A. *Severinus*, *Zaccutus Lusitanus*, *Conringius*, *Billichius*, *Waleus*, *Helmont*, *Hogeland*, *Gardinius*, *Plempius*, & multi celeberrimi alii tentarunt idem, putantes, & sibi philosophari licere, quod veteribus, [à quibus, Græcis potissimum, hausimus sapientiam, quæ pueritia scientiæ videtur, ad garriendum prompta, generandum invalida & immatura] generosique animi tum demum esse secundum Pythagoram. *Αἰεὶ τὸ λεωὸν ὄρε - βαδίζειν*, hoc est, insistere majorum vestigiis, si rectè illi præcesserint, ut *Seneca* restringit, honestæque sine causâ ab illis non deviare. Ne tamen quenquam Novitas offendat: [temerariam credulitatem & temerarium innovandi studium, abhorremus.] Naturæ enim fundus nunquam exhaurietur, & involuta veritas in alto latet, *Senecæ* calculò; nec de malignitate Naturæ conqueri possumus, quia nullius rei difficilis inventio est, nisi cujus hic unus inventæ fructus est, invenisse; nec patitur hinc veritas detrimentum, quia veritatis una vis & una facies est. Et si Theologis laudi vertitur, vitiis novis medelas quærere novas: Jctis variantibus circumstantiis novas Leges ponere; quidni Medicis, Philosophis: cum macro- & micro-cosmus immensâ sapientiâ Creatoris referta sint, quam curiosis Naturæ indagatoribus semper licet & licebit scrutari sine satietate, quod præ aliis Facultatibus Medica & Philosophica prærogativæ habet. Edificium quoque hujus universi structura suâ intellectu

huma-

humano contemplanti instar labyrinthi est; ubi tot ambigua viarum, tam fallaces rerum & signorum similitudines, tam obliquæ & implexæ Naturarum spiræ & nodi undique se ostendunt; iter autem sub incertò sensu lumine interdum affulgente, interdum se condente per experientiæ & rerum particularium sylvas perpetuò faciendum est. Qui itaque ducum hujus itineris & hominum talium facinora rodunt egregia, & igneis istis ingeniis cælum petentibus invident felicitatem, sciant nobiscum illud: Veritas & Ars non habet osorem nisi ignorantem & malevolum. Gratia intereà Veteribus [qui certè in iis, quæ in ingenio & meditatione abstracta posita sunt mirabiles se viros præstitèrunt] non sine encomio perpetuo habenda, quod suis semitis iter nobis facilius & compendiosius straverint, cum inventis aliquid addere non tam magnæ molis res sit, & antiquitas seculi sit juvenus mundi; modò homines opes & vires suas bene nôriant, nec de illis majora quam par est, de his minora crederent & à generalibus ad particularium historiam vergerent, autores non admirarentur, sed superare studerent, inter empiricam & rationalem facultatem (quorum morosa & inauspicata divortia, & repudia multum turbant) conjugium verum & legitimum in perpetuum firmarent, hæc tamen lege caverent, ne humana apud ipsos divinis officiant, nè ex reseratione viarum sensus, ut *Venerulam* monet, & accensione majore luminis naturalis aliquid incredulitatis & noctis ergà divina mysteria oboriatur, nec altum sapiant, nec ultra sobrium: sed potius ut ab intellectu puro, à phantasiis & vanitate repurgato, & divinis oraculis nihilominus subdito & prorsus dedito, fidei dentur, quæ fidei sunt, & veritas in charitate colatur ad usum vitæ, ne appetitu potentia & scientiæ quæ Angeli & homines lapsi sunt, & heic labantur.

THEOR. IV. Curatè *Seneca*; si omnia fecit, ut sanaret, peregit Medicus suas partes; etiam damnato reo oratori constat eloquentiæ officium, si omni arte usus est; laus imperatori etiam victo redditur, si & prudentia & industria & fortitudo muneribus suis functa est. Quod enim quandoque sanitatem non affequatur Medicus, vel imperitiâ ejus est, vel ignorantia; vel Naturâ subjecti repugnante: hoc enim præ subjectis reliquarum

artium peculiare habet, quod illa nihil agant, sed obsequia saltem præstent agenti artificio; hoc verò innatam quandam potentiam obtineat vel cooperandi vel resistendi, unde morborum, medicatrix Natura, & minister Naturæ Medicus salutatur. Malè hinc suggillant non solum imperitum vulgus, sed & *δοκίμοι Φοι* quidam inter homines melioris luti Medicinæ certitudinem; Præcepta enim sunt perpetua ex principiis operationis & cognitionis, & defectu artificis sive scientis, non scientiæ, sit, quicquid erratur in Medicinâ, quæ cum scientiis quoad subjectum convenit, in Fine autem ad naturam artium accedit. Medici autem, ex perpetuâ observatione sua principia nectunt, quotidie dilucidius explicant meditationibus, & sæpè quidem diverso modo declarant; tandem tamen in eodem principio concurrunt *ἀπόφθοι*, ut ingenue & prudenter *Celsus* colligit, Experimenta Medicinæ primò inventa fuisse ac postea homines circa ea philosophatos esse & causas indagasse & assignasse. Esto verò, quod *Celsus* audacter in proœmio præfatur, vero propius esse vix ulla perpetua præcepta Medicinalem artem recipere, quò sensu *Plinius* eam vocat *interpolem*, responsum *Plempii* nobis arridet: sed enim hoc habet commune Medicina nostra sive cum naturali sive, cum aliis scientiis, quæ semper multas habent conclusiones probabiles tantum, non certas & evidentes. Dicamne verò? non injuriâ quis ambigere possit, num aliqua alicujus rei in nobis vera sit scientia? quid enim quæso, nos hominibus certò scimus, nisi hoc, nihil nos scire, imò ne hoc quidem!

THEOR. V. SPAGIRICI cum primicerio, ut videri vult, eorum *Paracelso* [qui omnia è tenebris *extrahere* ab ignorantia *separare*, & cum evidentia *congregare* audent] adeò in hæc nostra fundamenta debacchantur, ut hæc planè eliminata sua investita cupiant: scil. è pauculis experimentis ad foculum & fornacem novam philosophiam excuderunt, de quibus, sicut *Cicero* cum varias de naturâ animæ opiniones recensens tandem in *Musicum* incidisset, qui animam Harmoniam statuebat, facetè dixit, hic ab arte suâ non recessit, & prudenter *Aristoteles*, qui respiciunt ad pauca & facile pronunciant. *Verulamius* arguit causam, quod

quod sibi suis conceptibus propriis placeant, omnes meditationes deliciis & artibus, quibus eum versatur, insipientes, furo licet admodum fallaci admirabundi homines: Ipsorum novitati, quoad licuit, ad multa oculatissimus *Sennertus* reclamavit, & confirmavit in suo de consensu aureo tractatu, quæ ignem ferunt: nec non *Billichius* censor eruditissimus in observationibus, paradoxis & suo Thesalo & alibi. Et sanè, si somnia & nugarum pruritus absint, quoad pharmaca præcipuè elegantis Medici nomen hodiè vix sustinere potest, qui Chimix ignarus; possumus quoque ex hujus latifundio multis principiis lucem afferre, ut verè comparari possit agricolæ apud Æsopum, qui è vitâ exiturus dixit filiis, se illis vim magnam auri in vineâ, nec satis meminisse, quo loco defossam reliquisse. Qui eum vineam diligenter ligonibus ubique invertissent, aurum quidem repererunt nulum, sed tamen vindemiam uberiorem propter fossionem circa vitium radices. Circa aurum conficiendum haud paucis nobilibus inventis & experimentis tum ad referendam Naturam, tum ad usus vitæ apprime idoneis quasi facem accendit Chimia; quam & candidè retulisse videtur *Verulamius* inter artes istas, [quales & ipsi sunt Astrologia, & Magia naturalis, quæ à varietate speculationum ad magnitudinem operum revocat] quæ plus habent ex phantasiâ & fide, quàm ex ratione & demonstrationibus, quarum fines non sunt ignobiles, sed vitæ atque rationes, quæ ducere putantur ad hos fines tam in Theoriâ illarum artium quàm in praxi erroris & nugarum plenæ sunt; neq; adeò traditio ipsarum ut plurimum candida est, sed artificii, licet non tantis, & latebris munita. Versio argenti aut argenti vivi aut alicujus alterius metalli in aurum res creditu dura: attamen longè verisimilius est, ab homine, qui *ponderis, coloris flavi, malleabilis & extensibilis, Fixi & volatilis* naturas cognitâs & perspectas habuerit, quique similiter prima mineralium semina & menstrua diligenter introspexerit, posse aurum multâ & sagaci molitione tandem produci, quàm quod pauca *Elixiris* grana, vel alterius paucis momentis alia metalla in aurum vertere valeant per activitatem ejusdem Elixiris vel alterius, quæ naturam scilicet perficere & omni impedimento liberare possit. Similiter senectutis retardatio aut

gra-

gradus alienus iuventutis instauratio non facile fidem reperiat: attamen longè verisimilius est, ab homine qui naturam *arsificationis & spirituum depradationes* benè nôrit, quique naturam *assimilationis atque alimentationis* vel perfectioris vel pravioris perspexerit, naturam etiam spirituum & qs. flammæ corporis aliâ ad consumendum apposita aliâ ad reparandum notârit, posse per diætas, balnea, unctiones, medicinas proprias, accommodata etiam exercitia & similia vitam prolongari aut vigorem iuventutis aliquâ ex parte renovari: quàm quod hoc fieri possit per guttulas pauculas aut scrupulos alicujus preciosi liquoris, quintæ essentiæ, aut panacæ admirabilis.

THEOR. VI. Noviter funus indixit Medicinæ nostræ Academicæ Chemicæ cætera nobilissimus *Joan. Baptista Van Helmont* in *ortu Medicina & opusculis Medicis inauditis*, singularique vocatione prophetico more se præmunis, promissa *ναγ. λογαδην* adversus scholas recenset, nec chemicos nec dogmaticos nec quosvis hucusque habuisse Adeptum, ita vocat, medendi, præter se affirmat. Veterum placita nobis non sumimus, si sint aliena à sanctâ veritate, quæ multa subscriptiones nudas sine consideratione ultrò largimur, de quo & Verulamius conqueritur in organo suo, quod immotæ scientiæ suis vestigiis adhæreant, nec incrementa digna genere humanò sumant, assertio maneat assertio & quæstio quæstio, omnisque traditio & successio disciplinarum representet personas Magistri & auditoris, non inventoris & ejus, qui aliquid eximium adjiciat; hominesque dediti jam sint & in unius sententiam tanquam pedarii Senatores coeant, quod tamen in artibus mechanicis contrarium evenire videmus, quæ quotidie crescunt & perficiuntur, licet autoribus suis rudes & informes videantur. Ne tamen planè surdi vel muti videamur tanquam ovis conspectò lupò, discessionem ejus generaliter in transcurso pauca examinabimus & in apricum ponemus præsuppositis ejus deliris & manifestò falsis non ad regulam, quam nullam agnoscit, exploratis, sed relictis, ut sunt inter alia, diversus de Religione à nobis sensus, dum *Maria Dimaginem* recenter emeritam suæ leprose filiolæ suppetias tulisse refert, *singulares casus* narrat, *loca scripturæ* distorquet ad peregrin-

peregrinum, absonum, sed sibi commodum sensum, divina fidei confundit cum praxi humanâ, ut in scholâ Paracelli nec non apud alios invaluit mos à Rabbiniis & Cabalisticis oriundus, & sic Theologiam miscet cum Medicinâ. Morbos nonnullos verbis curat; Eydamone genio familiariter utitur, arcana sibi reservata vult, ceteris cum dispendio scrutanda, quia dona DEI sunt; Scholas paganicas omnino detestatur; sapiusculè paracelsizat; præter necessitatem ovouaromies; sæpè quolibet articulo eandem cantilenam reiterat; morbum vocat substantiam & Ens, multa sibi sumit rejicienda, quæ nec nostra sunt, multa sine ratione profert, quia ipse dixit; statim quem unus profert, errorem totis scholis inscribit, sæpè apertam perspicuitatem occultat, & sic nuditatem animi, ut olim corporis innocentia & simplicitatis comitem; & quæ sunt mille alia. Licet verò principia neganti non multū detrahere queamus, vel contrâ ipsum disputare nefas sit; tentabimus tamè generalia quadam ipsius considerare, an paria sint gloriatiōi, quam ipse de se effert, quod senex cognoverit, (statutâ scil. apud DEUM maturitate) Theoremata scholarum per ipsum subverti debere, cui fini Deus Paracelsum (cujus diis virtutes Sennertus annotat) scientiâ Adepti carentem, scientiâ verò analyticâ corporum ac remediorum fulgore divitem præmiserit præcursorem, & sic (absit blasphemia!) hucusque à primis temporibus DEUM invidiæ arguit.

THEOR. VII. Primo intuitu suspectæ ipsi sunt Scholæ, quod ab Ethnicis suâ mutuaverint, cum omne donum bonum, nedum virtutum, sed & cognitionum descendat à patre luminum, & Dominus creet Medicum, non scholæ; ne alia adducamus plura chartæ parci. Verùm absurdum quivis videt, quod à profanis ad sacra charismata recurrat (ut hoc à se amoliat) habitum infusum, quia extraordinarium modum intellectus ponit, sibi persuadeat; Medicum tanquam Sacerdotem placantem coram DEO velit, ut sanitas restituatur, &c. Et cum ex saceris nobiscum agere velit, ex his sciat & Ethnicis residuum quid mansisse, quod νεωτερον ειννοιας ερεματα rudera & scintillula imaginis divinæ vocatur; inscribitur veritas opus legis scriptum in cordibus Ethnicorum, dicitur alias ratio

B recta

recta vel iudicium & dictamen rectæ rationis, quod est actus intellectus, quò verè res enunciat. *Becano* ratio speculativa recta est, quæ est conformis rei, quam enunciat. Ut non videamus, quomodo *Helmont* hæc tanquam umbratilia & cæca simpliciter renūciat. Cum verò Medicina nostra conformia rei tradat, nec castigetur, nec falsitatis arguatur à Spiritu S. non inde stolta & nugatoria, sed recta est & bona; Omne autem bonum est à DEO infidelibus etiam concessum. Et quid? Si omnia Ethnicorum abjicienda essent, magna bona essent nihili & nullius autoritatis; nec *Jethro* Sacerdos Midianiticus socer *Moyfi*, excellentissimis Spiritus S. donis & experientiâ prædito quicquam prævaluisset prudentiâ administrandi Rempublicam *Ebræorum*. *Moyfes* ipse eruditus erat in scientiâ *Egyptiorum*. *Daniel* *Chaldæorum*: *Paulus* ex *Arato*, *Menandro*, *Epimenide*, *Platone*, *Aristotele* aurum sapientiæ, argentum & mel humanæ Eloquentiæ in sacrario Domini tribuit. Quid Magi orientales? Inconvenientes itaque sunt conclusiones, quas inferit: A DEO omne donum bonum E. non naturali sed peculiari & supernaturali modo cum hominibus quibusdam communicatur. Descendit à patre luminum E. peculiariter & supernaturaliter oriundum est. DEUS creavit Medicum, E. ars medendi dicit aliquid supra communem Regulam creatorum, sic, ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium: Siquidem omne bonum, quicquid in mundo est, à patre, nostrum intellectum illuminante est, omnem quoque artificem & intelligentem DEUS creavit ad hoc, ipsique indidit desiderium & aptitudinem, nullò tamen modo aliquid peculiare, supernaturale vel tale quid inferitur. Concedit autor, naturaliter & per observationes e. g. juvenantis & nocentis acquiri cognitionem aliquam medendi, sed umbratilem & cæcā, quod & ipsi largimur, si à priori eò pervenire nequeamus, quodammodo in quibusdam obscuriorem esse Medicinam, quod non ipsius, ut sæpè dictum, sed nostræ ignorantie culpa fit, quæ è tenebris nunquam in hoc seculo emerget. Tandem quid multis? *Helmont* ipse inventis & terminis utitur Ethnicorum, motum musculorum ab ipsis mutuatur, arteriarum, venarum & cordis usum ab ipsis mendicatus est, & innumerabilia. Minoris
hinc

hinc & nullius momenti est, quod accusat infidos auxiliares
neminem à morbo ex scientiâ certâ immunem hæcenus fecisse,
sed quotquot evaserunt, convaluisse solius DEI munificentiâ
ac naturæ suæ bonitate; & ipsos incurabilium immensum ca-
talogum habere, quasi DELS nec Medicum nec medicinam
pro his creasset. Proh fidem! quis unquam sine DEI assistentiâ
& Naturæ quenquam sanitati reddidit? nec ipse quidem Hel-
mont, utur Tr. de catarrhis, de morbis tantùm hoc intellectum,
velit, quos sponte sua Natura curat. Ex scientiâ autem nostros
hæcenus egisse, loquatur continuata series medicamentorum,
quorum facultates eadẽm fuêrunt: loquatur similis & eadem
curatio, quæ in morbis individuorum hæcenus similibus & iis-
dem observata est; Omnes autem morbos incurabiles esse,
hoc impossibile est, nisi demonstrer, arborem vitæ in medio
nostrum adhuc esse, à qua tamen aberrasse & nostrum ipsius
justa persolvenda & pertinax morbus edocent; quos nos incu-
rabiles ex principiis pronunciamus, nullus unquam curaverit,
cum justâ DEI voluntate & naturæ reluctantiâ incurabiles
sint. Cum dicit: Si morbus à prævaricatione: peccatum autem
quodlibet remittatur penitus, sperandum quemlibet morbum
in suâ specie tolli posse, si punitio peccato adæquata in remis-
sione: nullam consequentiam hîc deprehendimus, peccatum
condonatur. E. & mors temporalis, quod nullitatis plenum est.
Cætera cathedræ alteri commendamus. Ignorantiam autem
scholarum quatuor generibus includit, dum ipsi; inscitiam in
morbis causarum, modi fiendi, remediî & coaptationis imputat,
quæ jam non attingemus.

THEOR. VIII. Admiratione plenum est, quod tantum
sibi imaginatoriisque suis revelationibus tribuat *Helmont*, ut
sibi soli jactitet Naturam suas reclusisse opes, cujus tamen omnis
scientia, si ad aurifabri stateram examinetur, vix quicquam vel
curantes Medicos vel decumbentes juvat ægros, imò in cujus
Scriptis omnia ita sunt involuta ambiguitatibus, plena dubiis,
ut nihil certi præ se ferre videantur. Quantò laudabiliores sunt
Asellii, Harvei, Cartesii, Hogenlandi, & aliorum virorum co-
natis, quorum inventa, uti *Helmontii* nugis longè utiliora sunt,

ita digniora quoque erunt nostra speculatione. Videamus igitur, quomodo illi veterum doctrinam & de partium usu & de sanguinis Generatione auctam dederint. Cum corpus nostrum perpetuo moveatur, motu consumitur, ne autem prorsus absumatur, provida Natura prospexit, ipsique appetitum restorationis & vehiculi indidit, quod ea desideret, quibus possit conservari. Illius est Fames, quæ est calidi & siccæ, nimirum cibi desiderium: hujus est sitis, quæ est frigidi & humidæ sive potus appetitus; estque utraque vel animalis, quæ in quibusdam partibus, ut in orificio stomachi, in gutture & glandulis percipitur tempore famis & sitis: vel naturalis in omnibus partibus, dum harum substantiæ resolvuntur, sentiunt vacuum & appetunt restorationem. Fames excitatur à liquore acido ex liene missò per arteriam in orificium stomachi vellendo membranas hujus & ventriculi, qui ventriculo repleto à cibo imbibitur, ut ipsum comminuat & terat, quò missò & absente invadit membranas loci. Sitis, ut dictum, fit in gutture & glandulis, quatenus appetunt fluxile & liquidum tanquam vehiculum alimenti. Appetitu salvò præter cibum alterandum & potum tum dicto cibo diluendo inservientem, tum cibi vices suppletentem occurrit liquor quidam subtilis & attenuans, saliva dictus, quæ mediantibus arteriis & motu linguæ adjuvante per palatum & gingivas in os immittitur, cum per regulas circulationis planum sit, per venas sanguinem à circumferentiâ ad centrum ferri & contra, quicquid distribuendum vel expellendum per solas arterias fieri. Hæc sicut jejuna, (priusquam acrimoniam vel actionem suam in convenientem cibi assumpti solutionem attulerit, ad ejusdem essentiam, quam chylum vocant, extrahendum) tumores discitit, si sæpius illinatur: sic & cibo præparato, scil. in ore primum inciso, mox dentibus molaribus comminuto, linguaque volutato immiscetur ad faciliorem non modò deglutitionem; verum etiam gustus suavitatem & coctionem futuram proniorem, quod ex febre convalescentibus probatur, quibus liquor hic exarescens cibos paulò sicciores & ingratos reddit; & famelici canes, qui devorantes frustra panis longiore opus habent tempore ad chylicationem, quam ma-

stifican-

ficantēs. Cibus hoc modo præparatus pellitur in ventriculum linguâ, musculis & fibris œsophagi, cui accedit in stomacho liquor alius manifestè acrior mediantibus arteriis ex liene, quo & siccissimus cibus quandoque sine potu digeritur & concoquitur. Hic humor sive spiritus acidus (acutissimi *Cartesii* inventum) cœctioni ventriculi fermentando inservit, quæ sine fermentatione haud faciliè perficeretur, quod cibi ponderosi compacti difficulterque fermentabiles & alterabiles, aurum, crudum foliatum, metallica, mineralia & lapidea medicamenta, ut non faciliè iis aliquis rarefactionis motus imprimi possit, edocent. Ex *Hippocrate de prisce. med.* dura comminui crassa in animalium ventriculis fundi non possunt, nisi prius ab alio incidantur: huic fermento ascribendum videtur, quod in malè valentibus cibus per se salubris in vitiosum sanguinem & nutrimentum vertatur, & contrà, juxtà illud: Sanis omnia sana. Fermentum hoc digerit, fermentat, & quantum satis solvit cibum, ejusdemque essentia extrahendæ instar menstrui magis appropriati est.

THEOR. IX. Hanc ciborum essentiam chylum vocamus, qui constrictione ventriculi per pylorum paululum hiantem in duodenum pellitur, primus ingurgitatus primò & sic deinceps, ex duodeno ad reliqua intestina. In duodenum inseritur ductus biliaris, qui semper ad intestina potest fel excernere, non ut excrementum ad alvi & urinæ stimulum, sed ad nobiliores usus (de quibus, quicquid hætenus paulò accuratius in hæc universitate traditum est, ingeniosis accuratissimi Naturæ rimatoris Nobil. nostri Præceptoris *Slegelii* meditationibus debemus) à Naturâ generatum, ut quasi condimentum, balsami conditionem gerens, per venas lacteas ad hepar distribuatur, chymoque & sanguini mixtum utrumque à concretionem & putredinem conservet, quò etiam mediante feces eò citius pellantur. Chylus in intestinis & aliquò modò fovetur, quorum multiplex in plerisque animalibus anfractus & circuitus, ut defluentis materiae quod est nutritivum, dum ubique moram trahit, eò perfectius & plenius in venas lacteas transfumatur; est autem utilis ejus succi plus procul dubio in gracilibus intestinis, & quidem imprimis in jejuno. Ex his singulis trahitur in pancreas & Hepar hujus calore, & ex-

pellitur, dum se constringunt intestina, quem motum peristalticum vocant. Per pancreas dum labitur chylus, non nihil defecatur & recrementa per ductum *Virsungi* 1642 Patavii demonstratum deponit, unde *Plempius* pancreatis emissarium salutari, quod natura se saburrâ commodè per hunc exoneret. Pulsio hæc & tractio fit per peculiare vias, *venas lacteas* scilicet, quas Anatomico Ticinensi *Casparo Asellio* ab anno 1622. debemus acceptas, quæ ita chylum ex intestinis advehunt, ut nihil patiantur retrocedere, pluribus valvulis prædita, inserunturque in omnia intestina, ne duodenò quidem exceptò, copiosiores tamen ad gracilia feruntur, ad jejunum copiosissimæ. Ex lacteis expressus chylus partim versus venæ portæ (in cujus truncum desinunt venæ lacteæ contrâ *Asellium*, ut apparet ex ligatò truncò) & cavæ ramulos progreditur, & sanguini miscetur ex arteriis per venas mesenterii, ex liene & stomacho per vas breve & reliquas venas in venam portæ prodeunt, & ramo arteriæ Cœliacæ dextro, sese partim in Epar, partim venam portæ in Epate inserente, propulsò; partim transit in Epatis parenchyma, in quò calefit, non perficitur ob parvam moram, incrassatur sive compactior fit, cum Epar, pars compactissima, tentet sibi similem reddere, & ruborem contrahit à spiritu acido in liene elaborato proveniente. Ex Epate aliquo modo sanguis per oscula extrema venæ cavæ in eam pergit, jam verò cum impetum pulsus quodammodo perdidit, Natura vim constringendi venæ cavæ dedit per fibras carnosas, quæ sese constringit, & sanguinem ad cor pellit, quod ex vivorum anatomia animadvertere licet in hac venâ.

THEOR. X. Ex venâ cavâ dextram cordis auriculam & ventriculum dextrum ingreditur, & sic officinam suam superiorem COR ibidemque mediante quâdam fermentationis ac rarefactionis actione & motu in formam sanguinis sive sanguinem redigitur: cum enim cor calidius (qui tamen calor non est ut manum feriat, sed dulcis) spirituque efficacius sit, & succus in eò longiorem, quàm in Epate trahat moram, facillè persuademur, ibi majorem mutationem ipsamque perfectionem accipere. Ex ventriculo repleto dextro ob vellicationem cor sese constringit, & sanguinem per venam arteriosam in pulmones pellit
per

per anastomofin ad fui refrigerium & condensationem, hinc in
finiftram cordis auriculam, ab hâc ad ventriculum finiftrum
moverur, ex aortâ per truncum ascendentem & descendentem
per totam corporis œconomiam. De fanguinis viâ à dextro per
feptum tranfverfum cordis à *Folio 1639*. Venetiis demonstratâ
an detur? non fumus foliciti, cum nondum fciamus cui bono? &
licet deprehenderimus in aliquibus animalibus, in cordis tamen
fabricâ non rarò ludit Natura, & in bovini cordis fepto interme-
dio fupernâ parte fecundum cordis longitudinem aliquando fi-
num inveniri ad finiftrum ventriculum circâ mucronem patu-
lum, quò *Aristot.* deceptum videri 3. *Part. animal. 4.* annotat.
Batavorum Naturæ Confultus *Waleus* ad Thom. Bartholinum.
In utrôque receptaculo cordis ex fanguine calefacto fermenta-
tò & diffolutò ad motûs & fentis efficiendos aptus fit fpiritus, le-
vi aliquâ alteratione prægreffâ. Ex his perfpicimus motum fan-
guinis, quem ex Angliâ invulgavit *Gulielmus Harveus* Medicus
Regius & Prof. Londinenfis, quem circulationem vocat, quam-
que colunt hodiè multi doctiores *Waleus*, *Conringius* & alii, ejus-
que ufum maximum ponunt eſſe, multorum affectuum natu-
ram, cauſas & medendi rationem fapè hætenus experientiâ po-
tius, quàm ratione fuffultam intimiùs perfpicere: Præterea
hinc melius humorum naturam & eorum defluxum cognoscere,
unde innumeri morbi: exactiùs intelligere, quomodò bonus
malûsve fanguis generetur; quas partes remedium pertranſeat,
antequam ad affectam perveniat: feliciùs ſcrutari pulſuum do-
ctrinam, V. S. februm, inflammationum, obſtructionum gene-
rationem & curam. Sic autem ferè ſe habet: Primum ſe con-
stringit cordis auricula, & in illâ conſtrictione fanguinem con-
tentum in ventriculum cordis pellit: quo repleto cor dilatatur,
hoc contrahit ventriculos & pulſum facit, quò pulſu conje-
ctum in ſe fanguinem protrudit in arterias ex finiftrò ventriculo,
ex dextrò in pulmones per venam arterioſam, undè continuò in
ventriculum finiftrum rapitur, & ab hoc propellitur in aortam,
atque deinceps in totum corpus per arterias. Sanguis ſic in habi-
tum corporis impuſſus, qui non ad aliquod officium ſervatur,
tranſit ab arteriis in venas rurfum, remeatque in venam cavam,
& ab

& ab hac in dextram cordis auriculam, deinde in dextrum ventriculum: & ita porrò eundem circulum agit, quem antè, idque continuò, cujus demonstrationes alias alibi videbimus.

THEOR. XI. Dum autem sanguinis pars subtilior, per Truncum aortæ ascendentem partibus cor munientibus quoque prospicit, & per mammarias venas lac generandum mammis curat, dum in glandulas incidit, atque à facultate *γαλακτοποιητικῇ* coagulante & incrassante ad candorem deducitur, & sic sanguis in mammis in Lac, Chyli quasi speciem, reducitur, non autem tanquam chyli portio sanguini inhaerens ab eodem separatur, vel per insensibiles vias ex chyli officinâ adducitur; indicium hujus est, quod omni alimento jam diu in perfectum vel completum sanguinem mutato, tempore famis nihilominus in mammis, sed minori quantitate, generetur. Pars magis subtilis sanguinis per carotides interiores in caput, ascendit, fumique vel roris instar iteratis cordis & sanguinis actionibus & ebullitionibus per cerebrum dispergitur in subtilissimos & quasi incorporeos spiritus omnibus nervis, per fibrillas horum elaboratos, communicandos, totique corpori sensum, motum animique affectus impressuros, mutuâ etiam dicti cerebri & sanguinis fumosi ac quasi aerei actione convertitur: portio quaedam sanguinis subtilior, minus tamen subtilis, & quidem maxima per carnem in ejus nutritionem & conservationem distribuitur. Antequam venas iterum ingrediatur, duo excrementa (quamvis quidam hæc specialia solius Nutritionis excrementa velint) separantur, aurium nimir. serimen, colore & sapore bilem referens, quod fumi formâ insensibili quodam fermentationis modò in harum meatum per poros vel angustissimam internam extremitatem immittitur; alterum frigidiori aeris constitutione per nasum instar aquæ exstillare solet; cerebrò verò refrigerato formâ spissiore (tunc mucus dicitur) per nasum aut os excernitur; Cerebrò benè constitutò aerisque constitutione calidiorè totum hoc formâ vaporis per insensibilem transpirationem evanescit. Propè os & ejus interiorem partem duo ramuli disperguntur, quos emulgentes superiores possimus appellare, qui salivam in os per glandulas deponunt, non

non aliter ac serum per renes. Pilorum materia sunt fuligines sanguinis per carotidem exteriorem in cutem capitis expulsa, ibiq; concretæ ac unitæ. Per truncum descendentem delapsus sanguis per arterias emulgentes pervenit ad renes, ibiq; serum separatur, quod per ureteres progreditur ad vesicam. Cœliacæ ramus dexter ad Epar amandat, divisus in ramulos diversos ramulis Cholidochis respondentes, per quos separat Fel, quod cordis calore adurente ex sanguine calidiore tenuiore generatur, cum sanguine arterioso demum ad Epar defertur: ex ramo hujus & oritur gastrica, quæ succum acidum in ventriculum ponit. Sinister cœliacæ ramus splenicus ad lienem sanguinem defert, ibique elicit spiritum acidum, quem mittit per vas breve arteriosum in ventriculum ad cibi fusionem & appetitus stimulum; per venam splenicam ad Epar pro chyli tinctura & sanguinis fermentatione in corde. In pueris, ovibus, catellis Lien non est acidus, nec lividus, sed dulcis & albus, quia nondum tali infectus succo, ut postea talis evadit. Per arterias spermaticas ulterius propè testes defertur, & in corpore varicoso materiam feminis deponit in tubulos quosdam ad elaborationem, qui testibus & vasibus deferentibus connectuntur. Semine separatò redit sanguis per venas rursus ad Epar, & ex ramò redeunte mittit venas quasdam junctas cum arteriis, ortis ex spermaticis ad uterū, quæ ibi sanguinem menstruum deponunt, qui non discrepat ab alio sanguine, nisi copiâ, calore, & tenuitate. Copia est à mulierum frigiditate & otio, & quia sanguis ille tamdiu movetur, moratur, & non assimilatur, fit tenuior & calidior. Purgatiō hujus subtilium vel tenuium calidorum, cruditates attenuantium, præcipuè verò fermentationem excitantium vi excitatur, dum scilicet fermentatione vel ebullitione à limaturâ chalybis liquoreq; acido sive assumto sive internò naturali & in corpore genito excitatâ, paulatimque sanguini communicatâ tandem menstrua prodeunt. In artubus sanguis ferè solùm Nutritioni invigilat, nisi quod pituitosi quid juncturis relinquat ad motum. Nutriuntur autem singulæ partes hoc sanguine arterioso, qui in eas per poros pellitur, ibique lentore suo adhæret, crassitie concre-

C scit;

scit; Partes vero sibi utile attrahere videntur. Deficiente materia sanguinis vel omni vel magis solubili & in sanguinem convertibili remanente inepta, cor primarium fermentationis instrumentum a motu suo consuetò & vivificò cessat, & circulationis motu inhibito vitæ curriculum abbreviatur.

THEOR. XII. Superpondium hoc esto. Si in ullâ Facultate, certè in Medicâ Magia, incantatio & superstitio a vulgo & summò, peritis & imperitis quodlibet obtinet, ut applausum eorum mereantur veneficæ, muliericæ circumforanei, uromantæ, irrationales Medicalstri, ignari Chimista, rudes barbitonfores, adeò, ut ne mussitet quisquam contrâ hos, sed vel tanquam naturales vel occultas, & anti-sympatheticas, novellas, chymicas agnoscant horum medicationes, non remittentes quemlibet ad eam stationem, rastrum scil. colum & boves, cui a DEO destinatus est. Evenit hîc Medicinæ nostræ, quod de suâ ætate habet *Johannes Tzetzes*, nempe quod in bonarum literarum atq; artium neglectu & contemptu, artificiosâ pari atque barbarâ.

Majore sint adeò inque honore barbara

Et ineruditi plausum ut docti ferant,

adeoque ab iis, doctissimos qui se putant.

De talibus horrendis superstitionibus, ex foro alio habet advocare B. *Chevnitium*, in *Locis* sic nostram causam agentem: Magicæ, inquit, superstitiones usurpantur, vel ad cognitionem futurorum & oecultorum, vel ad curationes & alia auxilia, vel ad præstigias, & aliquando fit manifesta invocatio Dæmonum vel per concepta verba adhibitis aliquando sacrificiis, jejuniis & aliis ceremoniis: vel per inscriptiones notarum, quas characteres vocant, sive imaginum. Aliquando non fit manifesta invocatio Diaboli, nec expressum pactum cum eò; sed usurpantur vel concepta quædam verba sive ignota, sive vana; sive impia aliquando nomen DEI, verba Scripturæ vel sola vel mista cû aliis, vel characteres, vel ligaturæ vel suspensiones quarundam rerum vel alia vanæ observationes, sine mentione pacti aut invocatione Diaboli. Et narrat *Augustinus* quosdam tales superstitiones noluisse
appel-

appellari Magiam, sed tribuisse ei honestum nomen physices
 (hodie *Magia naturalis, magnetica curationis*) ipse vero recte
 dicit, omnes tales observationes, quæ non habent causam,
 vel in Naturâ, vel institutione divinâ, ex quâdam pestiferâ ho-
 minum & dæmonum societate q̄s. pacta, infidelis & dolosæ
 amicitie esse constitutas & exortas. Hoc est, cum primis in
 ventoribus talium superstitionum fecit tale pactum Diabolus,
 se talia superstitiosè observantibus assuturum suâ operâ. Fit
 igitur tacita invocatio & implicitum pactum cum Diabolo &
 gaudent Diaboli se ingerere hujusmodi vanis observationi-
 bus, ut mentes vanitate implicent & in alia horribiora præci-
 pitent. Adeo scilicet Christi, summi Medici, in his terris ad-
 huc versantis, Diabolus simia videri vult & conatur, irritò
 quidem conatu, felicem ejus divinam praxin superbus ille
 Draco, si non æquare, æmulari, sibiq; divinitatem à principio
 affectatam asserere. Sunt ejus organa, qui extrâ metas officii
 avaritiâ & desperatione vagantur, primâ quidem fronte na-
 turaliter curant, quantum suppellex curta permittit, hâc viâ
 si non tutò incedunt, hunc auxiliatorem vel advocant vel ad-
 mittunt qui & nihil, nisi naturalibus perficit, aut prognostica-
 tur; & sic ex conniventia Magistratus, qui ordinem nostrum
 non nisi indigus respicit, bono & specioso charitatis titulo
 Diabolicus ordo propagatur & servatur.

Πάρεργα.

- I. **P**uamvis illum, qui obscuritates & obsoleta in de-
 cendo amat, nec repudiat, non esse Doctorem,
 Nec illum, qui arcana sua Facultatis proprio commodo re-
 servat & sibi possidet, Christianum.
- II. Calorem vitalem, insitum aliâs dici solitum, supra con-
 ditionem caloris elementaris, adeoq; cælestis natura esse,
 se citra ullam rationem Fernelius est commentus.
- III. Esse verè ipsum natura non alius, quàm Elementaris,
 exinde infallibiliter colligitur, quod 1. frigus Elementare
 habet oppositum, 2. calore Elementare foventur, 3. mate-
 ria

vid Elementari nutritur, & 4. ortui ac interitui est ob-
noxius: qua quidem nec ipse Fernelius negat.

- IV. Ad finis ex parte huius sententia Ferneliana, ea est mo-
dernorum quorundam, qua praeter calorem, quod calens
viventia, quique elementaris ac ignea ipsis natura est,
Spiritus aliquem, diversam ab Elementaribus conditio-
ne, inesse omni viventi, eoque tanquam primario instru-
mento operationes animae exerceri, tradit. Sed & haec,
si paulo accuratius aestimetur, non adeo firmis rationibus
videbitur subsulta.
- V. Potissimum quidem huic innititur, quod cum anima no-
bilius sint formis Elementorum, nobilius idcirco ac di-
vinus possant subjectum, cum nihil, quod Elementis
divinus, habeat domicilium, itidem Elementis non no-
bilis ac divinus. Sed hoc & absurdum est, & contra
istos Auctores, Spiritumque istum prorsus Elementaris
esse naturam, evincit.
- VI. Similis fere cum prioribus farina est dogma de humido
radicali, seu primigenio vulgo propositum. At verò cum
istud nos neque sensus doceant, neque firma persuadeant ra-
tiones, nostrum non meretur adplausum.
- VII. Respirationem ad expulsionem fuliginum conferre, quae
in nutritione calidi nostri nativitas nascantur, receptum
quidem vulgo placitum esse novimus, sed rationes,
quibus innitatur, videmus nullas.
- VIII. Nec patet, quomodo ab eis possit affirmari, quae respira-
tionem beneficio aqua, non aeris, profitentur:
- IX. Ἀνασώματος vasorum sub rectis Epigastrii musculis
ideo a natura facta minus recte creditur, ut possit esse
consensus uteri cum mammis.

ULB Halle

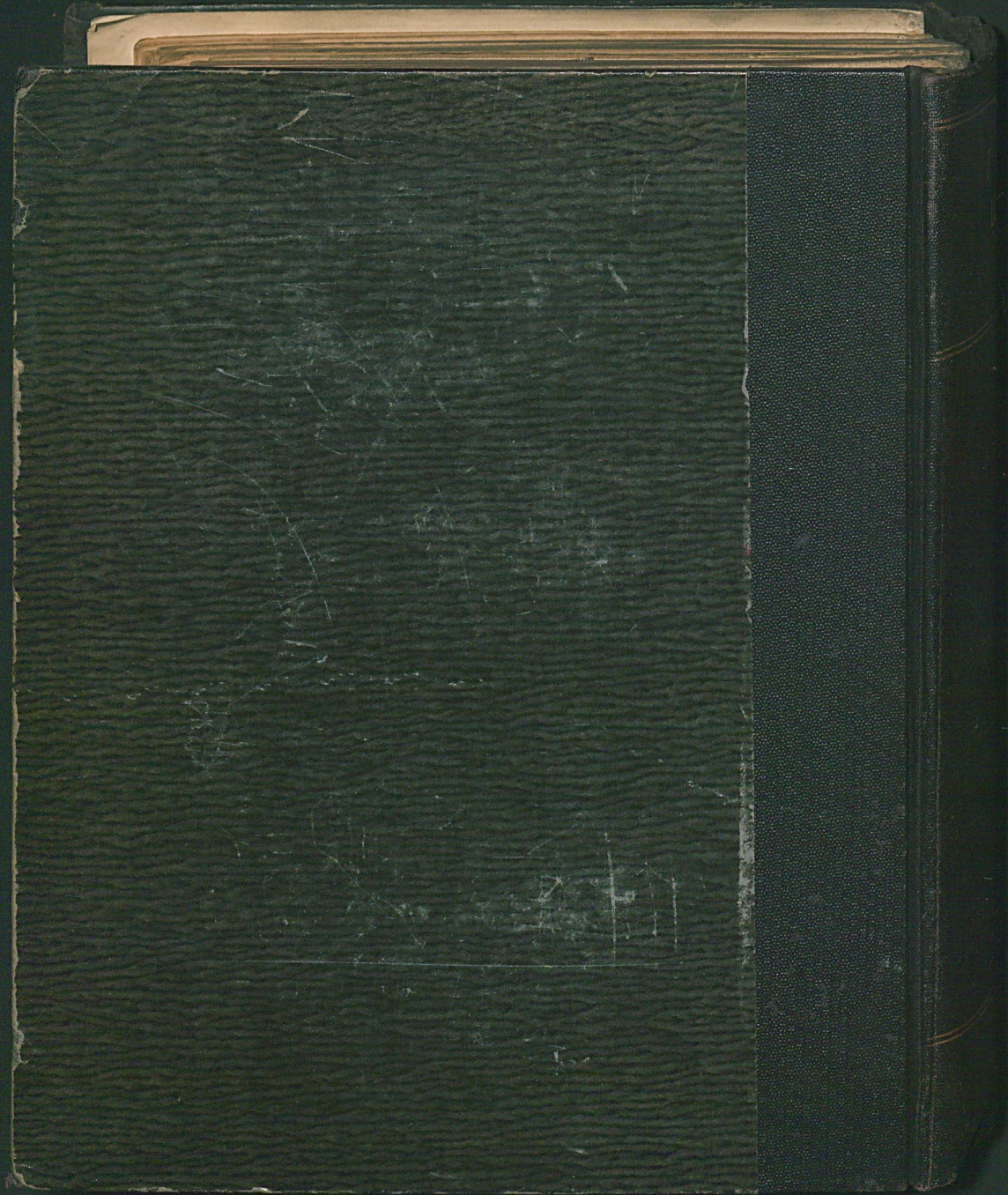
3

005 132 606

V017

B.I.G.

Farbkarte #13

1649, 13
13

MATA MEDICA
 QUÆ
 TIA FAVENTE
 TE GRATIOSI
 UM ORDINIS
 TRI UNIVERSI-
 E JENENSI
 SPUTATIONI PROPO-
 NUNTUR.
 RÆSIDE
 VOLCKIO
 PHILOS. MEDIC. D,
 SPONDENTE
 RO POSNERO
 ERANO.
 COQ; CONSPETIS.
 SEPTEMBRIS.
 ISTI CLO IOO IL.
 E N Æ
 STIANUS LAURENTIUS
 Kempff/

